

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

Hana Klaudisová

IV. ročník

Zdobení těla a dospívající

Body Art and adolescents

Vedoucí práce: PhDr. Jarmila Mojžíšová, Ph.D.

PRAHA 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 25. 3. 2012

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji PhDr. Jarmile Mojžíšové, Ph.D., za odborné a trpělivé vedení bakalářské práce.

Anotace

Teoretická část je věnována historii zdobení těla, různým pohledům na zdobení těla a rozebírá případnou motivaci mladých lidí ke zdobení těla. Je zaměřena především na dva hlavní druhy zdobení, a sice tetování a piercing. Výzkumná část zachycuje výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, jaká je povědomost o zdobení těla mezi studenty a studentkami střední školy, jaké s ním mají zkušenosti a jaký postoj ke zdobení těla zaujímají.

Téma výzkumu: Pohled na zdobení těla mezi studenty střední školy

Klíčová slova: tetování, piercing, zdobení těla, studenti střední školy, motivace

Annotation

The theoretical part dealt with a history of body art, various attitudes to it and tried to analyze a possible motivation of young people for having it. It was especially focused on two major types of body art, namely tattoo and piercing. The second part of the thesis was concerned with results of a research. The main object of the research was to find out if there is a general knowledge of body art among students of a high school, what their opinion on it is and whether they have any experience with body art.

Research Topic: High school students' opinion on body art

Key words: tattoo, piercing, body art, high school students, motivation

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

I. ÚVOD	7
II. TEORETICKÁ ČÁST	8
1. HISTORIE ZDOBNÍ TĚLA	8
1.1 Tetování.....	8
1.2 Piercing.....	8
1.3 Jiné tělesné modifikace.....	9
2 ROZDÍLY MEZI SOUČASNOSTÍ A HISTORIÍ	10
2.1 Rozdílný pohled včera a dnes.....	10
2.2 Zdobení těla a současnost	10
3 ÚVOD DO ZDOBNÍ TĚLA V SOUVISLOSTI S MLADÝMI LIDMI	12
3.1 Zdobení těla a mladý člověk.....	12
3.2 Bezpečnostní opatření	12
3.3 Piercing mezi mladými lidmi	13
3.4 Tetování mezi mladými lidmi	13
4 MLADÍ LIDÉ	14
4.1 Charakteristika mládeže.....	14
4.2 Psychologické znaky mládeže	14
4.3 Osobnost mladého člověka.....	15
4.3.1 Vývoj osobnosti, věk dospívání.....	15
4.3.2 Mladý člověk a změny.....	15
4.3.3 Sebeпоjetí	16
4.3.4 Hledání vlastní identity.....	16
4.3.5 Způsob jak se projevit	16
4.3.6 Vrstevnické skupiny	17
4.3.7 Subkultury mládeže.....	17
4.3.8 Vybrané subkultury mládeže související se zdobením těla	18
5 PSYCHOLOGIE A ZDOBNÍ TĚLA.....	20
5.1 Zdobení těla jako prostředek nonverbální komunikace.....	20
5.2 Stigmatizace a etiketizace	21
6 MOTIVACE KE ZDOBNÍ TĚLA	23
6.1 Motivace jednání.....	23
6.2 Motivace u mladých lidí.....	23
6.3 Motivace a zdobení těla	23
6.4 Zvědavost jako motivace	24
7 ZDOBNÍ TĚLA VE ŠKOLE A ŠKOLNÍ ŘÁD	25
III. PRAKTICKÁ ČÁST	27
1. CÍL PRÁCE.....	27
2. HYPOTÉZY	27
3. VÝZKUM	28
3.1 Strategie výzkumu a technika sběru dat.....	28
3.2 Typy otázek.....	28
3.3 Respondenti, cílový soubor	29
3.4 Výsledky.....	29
IV. DISKUSE	43

V. ZÁVĚR	45
VI. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	47
VII. PŘÍLOHY	49

I. Úvod

Bakalářskou práci s tématem zdobení těla a dospívající jsem si vybrala z několika důvodů. Sama se o zdobení těla dlouhodobě zajímám, a mám s ním již několikaleté zkušenosti, konkrétně s různými druhy piercingu. Protože jsem se se zdobením těla seznámila v době, kdy jsem studovala na střední škole a reakce na něj v té době byly opravdu různorodé, jak ze strany spolužáků tak i kantorů, zajímal mne pohled i dalších lidí na toto téma, především studentů. Studenty střední školy jsem si zvolila záměrně, protože se nacházejí v období, kdy si sami na svět okolo sebe teprve vytvářejí vlastní názor a často jej mění. U takto mladých lidí očekávám, že těmto svým způsobem extrémním věcem budou nakloněni. Dále mne zajímalo, jaké reakce mladí lidé na zdobení těla očekávají, nebo jak na něj sami reagují. V době, kdy jsem sama nastupovala na střední školu, zdobení těla nebylo věcí ojedinělou, ani nebylo nijak tabuizované, přesto jej někteří lidé v mém okolí odsuzovali a reagovali na něj negativně. Je otázkou, jestli například žáci prvních ročníků střední školy zažívají totéž nebo na tuto věc mají stejný názor. Ve své bakalářské práci se zabývám pohledem na zdobení těla v historii, ale především současným pohledem na něj mezi mladými lidmi. Chtěla jsem také zjistit, jak velká je povědomost o zdobení těla, jestli mladí lidé o zdobení těla vůbec stojí a pokud ano, tak pochopit, z jakého důvodu si jej nechávají provést, tedy co je jejich motivací.

II. Teoretická část

1. Historie zdobení těla

1.1 Tetování

Zdobení těla, zejména tetování, piercing ale i jiné způsoby tak zvaného bodyartu provází člověka od samotného počátku dějin. Podle Fiksy (2005) je důkazem asi 5100 let stará přirozená z ledovce vyproštěná mumie „Otzi“, která měla na těle přes 40 tetování, nebo o 1000 let mladší žena, zřejmě vysoce vážená válečnice, mající na ramenou a pažích tetováním vyobrazená zvířata. Před těmito nálezy byly za nejstarší tetování považovány znaky na těle Egyptanky Amunet, kněžky bohyně Hathor. Jak uvádí Rychlík (2005), tato žena měla vytetovanými tečkami zkrášlené břicho (což mohlo mít smyslný podtón) a na končetinách byly vytetovány podlouhlé čáry.

Tetování v dřívějších dobách nebylo pouze estetickým doplňkem, ale mělo také ryze praktické účely, kdy například obyvatelé britských ostrovů, Skotové, svým tetováním děsili římské bojovníky. Nesmíme ovšem zaměňovat jejich tetování s pomalováváním se borytovou modří (na Britských ostrovech v historii velmi populárním), což ale můžeme za zdobení těla nepochybně považovat také. Dále ve středověku si mořeplavci nechávali vytetovat například kříž, aby tak dali najevo svou víru a jakým způsobem si přejí být pohřbeni v případě úmrtí. V té době se tetování stalo typickým právě pro mořeplavce, kteří si jej velmi často přiváželi z cest.

1.2 Piercing

Historie se pochopitelně nepotýká pouze s tetováním. Po celém světě byl a dodnes je hojně rozšířený také bodypiercing (propichování kůže za účelem vytvoření místa pro šperk) v nejrůznějších podobách například kroužků, tyčinek, talířků a dále. Jak uvádí Fiksa (2005), jedny z prvních známek piercingu pocházejí již z doby kamenné, konkrétně z Afriky, kde byly nalezeny šperky ze želvích krunýřů, zubů divokých prasat nebo kostí zvířat. Z historických maleb dále vyplývá, že lidé si v té době zdobili především uši a nos. I v souvislosti s piercingem se můžeme vrátit k již zmiňované mumii Otzi, u které byl patrný právě piercing uší.

Zdobení těla ve formě piercingu, stejně jako tetování, nemělo pouze estetické účely, jak již bylo zmíněno, ale plnilo i takzvanou funkci rituální nebo jako vyjádření příslušnosti k určité skupině. Podle Fiksy (2005) velikost kroužku v nose na Středním východě před asi 4000 lety znamenala hodnotu bohatství rodiny. Rituální funkci dále plnil piercing uší na Borneu, kde byl proveden dítěti přímo rodiči jako znak dospělosti. Matka i otec propíchlí dítěti každý jedno ucho, aby tím vyjádřili jeho závislost na rodině. V dalších kulturách, například u Mayů nebo Aztéků, se můžeme setkat s propichováním jazyka u kmenového šamana za účelem vytvoření stavu jiného vědomí a následné komunikace s bohy. Tento piercing byl považován za největší oběť, kterou mohl šaman kmenu přinést.

Jak je uvedeno výše, zdobení těla bylo v historii velice oblíbené, ale samozřejmě byly také doby, kdy bylo zavrhováno i zakazováno. Například křesťanství v době středověku považovalo zdobení těla za nečisté a pohanské.

1.3 Jiné tělesné modifikace

Mezi další způsoby zdobení těla patří malování hennou nebo bodypainting (malování barvami na tělo), skarifikace (jizvení provedené vyřezáním znaku do kůže), branding (vypalování ornamentů do kůže, také za účelem vytvoření zajímavé jizvy), 3D implantáty (předmět vpravený pod kůži, který vytváří například různé vybouleniny), split jazyka (rozdělení jazyka tak, že vypadá jako hadí) nebo tupírování uší (jejich zašpičatění pomocí sešití).

Poslední tři zmíněné způsoby (implantáty, split jazyka a tupírování uší) je pravděpodobně záležitostí až naší doby, tedy v historii toto zřejmě nebylo prováděno. Ostatní zmíněné způsoby zdobení těla mají historii nejméně tak dlouhou, jako tetování a piercing. Například u domorodců v Jižní Americe byla skarifikace stejně běžná jako piercing.

2 Rozdíly mezi současností a historií

2.1 Rozdílný pohled včera a dnes

Je třeba si uvědomit, že zdobení těla, v našem případě tetování nebo piercing je v naší době chápáno zcela odlišným způsobem než v minulosti, například za doby kmenových společenství. Podle Fiksy (2005) lidé v těchto společenstvích neznali předsudky k tetování, protože tetované byly všechny vrstvy obyvatel od rybáře po například moudré starce a tetování tedy mělo svůj daný význam, pro tyto lidi velmi důležitý. Tetování bylo běžnou součástí jejich života a nikdo se nezabýval jeho vhodností nebo nevhodností.

Odlišný pohled na tetování byl ale také například v devatenáctém století, polovině dvacátého století, před dvaceti lety nebo nyní, stále se tedy vyvíjí.

V současné době zdobení těla slouží nejčastěji jako ozdoba nebo ozvláštnění. Změnou v chápání zdobení těla se zabývá například Rychlík (2005), který upozorňuje právě na rozdílný pohled z roku 1966 a ze současnosti, tedy nezachází do nijak daleké minulosti. V roce 1966 československá psychologie charakterizovala tetované lidi jako osobnosti, které jsou zatížené určitou mírou psychopatologických tendencí jako je například exhibicionismus nebo narcismus, případně masochismus, dále jsou tito lidé nevyrovnaní, emočně labilní a jednají zkratkovitě. Navíc mají pochybný poměr k práci a společnému majetku.

Rychlík uvádí, že takové zobecnění v současné době nemá žádný smysl, protože tetování nyní spíše můžeme rozdělit na amatérské a profesionální, přičemž našeho tématu se týká především amatérské, které zahrnuje například vojenské, vězeňské, ale také pubescentní, kterému se budeme dále věnovat.

2.2 Zdobení těla a současnost

V současné době není piercing ani tetování tabu, přesto se můžeme setkat s mnoha jeho odpůrci. Podle Fiksy (2005) například tetování nejčastěji zavrhnou starší lidé, kteří si jej stále spojují s již zmiňovanými námořníky nebo kriminálníky.

Protože je tetování bezesporu stále věcí výstřední, přispívá to právě k rozporuplným názorům na něj. Fiksa (2005) zmiňuje dělení lidí do několika skupin podle různých názorů na tetování. Jsou to lidé, kterým se tetování líbí, ale sami by se ozdobit nenechali, další skupinou jsou ti, kteří ozdobeni jsou, ale preferují nevýrazné, malé, anebo nevýstřední tetování. Tito lidé se tetováním příliš nechlubí. Ne málo je také těch, kteří se tetují jakkoliv a reakce okolí jim nijak nevadí. Skupin je samozřejmě daleko více, ale takto by se daly popsat ve stručnosti. Shodné dělení můžeme pochopitelně hledat i u piercingu.

3 Úvod do zdobení těla v souvislosti s mladými lidmi

3.1 Zdobení těla a mladý člověk

Je jisté, že člověk nedospívá dovršením svých osmnáctin (od kdy je právně možné mladého člověka tetovat nebo provést piercing bez souhlasu rodičů), ale jeho vývin ještě několik let pokračuje, přičemž nemyslíme pouze rozvoj tělesný. Z těchto důvodů bývá doporučeno konkrétně s tetováním nějakou dobu počkat a řádně vše promyslet, případně probrat s rodiči, nebo i tatérem.

Není to samozřejmě pouze z důvodu, že opravdu mladý člověk si vybere cosi, čeho bude za několik let litovat, protože něco jiného považujeme za atraktivní v osmnácti letech a něco jiného ve čtyřiceti letech, kdy člověk zastává například manažerskou pozici a může mít s tetováním nepříjemnosti v zaměstnání.

Fiksa (2005) se zabývá zejména tím problémem, že mladí lidé ve vidině ušetření několika tisíc nenavštíví profesionální studio, ale nechají se tetovat takzvaně levně doma na koleni od kamaráda, kdy se vši pravděpodobnosti nebývá použita kvalitní barva a není zajištěno ani sterilní prostředí.

Stejný problém vzniká u piercingu a nejedná se pouze o neodbornou a tedy i velmi riskantní aplikaci. V dlouhodobém výhledu můžeme sice na rozdíl od tetování namítnout, že piercingu je možné se poměrně jednoduše zbavit, to ale již neplatí o jizvách nebo zdravotních komplikacích, které se mohou objevit. I u piercingu se tedy doporučuje vše pečlivě rozvážit.

3.2 Bezpečnostní opatření

V různých studiích se snaží nerozvážným krokům předcházet a proto je například před tetováním nutná poměrně rozsáhlá konzultace s tatérem. Totéž platí pro extrémnější piercing (například genitální) a také pro takzvané těžké modifikace (jako je například split jazyka, nebo podkožní implantáty). Bývá pravidlem, že ve studiích provádějí piercing od patnácti let (minimálně s písemným souhlasem rodičů) a některé jeho druhy (piercing prsou nebo již zmiňovaný piercing genitálií) až po dosažení dospělosti.

3.3 Piercing mezi mladými lidmi

Mezi dospívajícími lidmi je zdobení těla, především piercing i tetování, poměrně oblíbené. Kromě klasických náušnic v ušních lalůčkách si dospívající nechávají provést piercing nosu (jedná se buď o nosní křídlo nebo nosní přepážku), dále piercing obočí, rtu nebo jazyka a mezi dívkami je velice populární piercing pupíku. V případě piercingu jde dospívajícím především o to, aby vypadali atraktivněji nebo aby se odlišovali od ostatních. Fiksa (2005) se na jedné straně zamýšlí nad tím, že mít piercing je dobrý způsob jak jaksi rebelovat, ale zároveň může mít jedinec například piercing pupíku jen proto, že jej má i jeho oblíbená filmová nebo hudební hvězda a on se s ní takto může ztotožnit. Dalšími důvody může být například i touha po zlepšení sexuálního života (v případě různých genitálních piercingů), nebo si jen člověk potřebuje něco dokázat.

3.4 Tetování mezi mladými lidmi

Pokud se dospívající nechávají tetovat, velmi oblíbeným motivem je takzvaný tribal (složené motivy pocházející od Polynésanů), japonský styl, fauna a flóra, dále také biomechanika a typografie (tedy vyjádření svého postoje nebo názoru vytetovaným heslem), uvádí Fiksa (2005). Ženy pro umístění tetování nejčastěji volí lopatky, paže, místo kolem bederní páteře nebo kotníky a dávají přednost spíše menším tetováním, která je možné v případě potřeby zakrýt oděvem. Muži upřednostňují místa jako ramena, hrud', lýtka nebo paže a velikost tetováže bývá větší, nebo sama tetováž nějakým způsobem velmi výrazná. Fiksa (2005) zmiňuje stejné důvody k tetování jako k piercingu, tedy touha zviditelnit se, ztotožnit se se svou oblíbenou hvězdou, něco si tetováním připomínat, a nebo se tetování člověku pouze líbí a tedy jej chce vlastnit.

4 Mladí lidé

4.1 Charakteristika mládeže

Protože se dále budeme zabývat pouze zdobením těla v souvislosti s mládeží, je nezbytná určitá sociální charakteristika mládeže.

Jak uvádí Mácha (1965), mládež není pouze obrazný nebo souhrnný popis všech mladých lidí. Je to jistý sociální jev, který je relativně krátkodobý. Je to určitý přístup ke světu a orientace v něm, forma jistého vnímání světa a stylu života v konkrétním časovém úseku.

Z tohoto hlediska vyplývá, že mladí lidé přinášejí jiné nebo nové pohledy na svět okolo sebe a s tím spojené nové věci, což samozřejmě může zahrnovat i nový pohled na zdobení těla, případně další vývoj v této oblasti. To je bezpochyby způsobeno tím, že i když jsou mladí lidé součástí společnosti, ve které se pohybují, svým způsobem z ní vyrůstají a svou činností (ať již více nebo méně dynamickou) vytvářejí její novou strukturu, která je, podle Máchy (1965), více nebo méně odlišná od předchozí struktury.

Není tedy překvapením, že vše nové v souvislosti s mládeží trvá jen po jisté přechodné období, než se objeví nová generace mládeže, která s sebou přinese další změny, kterými může být například i odklon od zdobení těla, anebo naopak, jeho masové rozšíření.

4.2 Psychologické znaky mládeže

Mládež jako celek má určité psychologické znaky, z nichž Mácha (1965) vybírá například iniciativnost, sebedůvěru, ctižádost, snahu překonávat překážky, touhu po sebeuplatnění, odpor k předsudkům a přežitkům, a také tendence reagovat na styl života a smýšlení starších generací kontrastně.

Smolík (2010) zmiňuje další názory, například, že dospívající žijí pro daný okamžik a projevují zájem o krátkodobou módu, atraktivní vzhled a snaží se omezit jakékoliv zasahování dospělých. Tento pohled samozřejmě nezahrnuje pouze oblečení nebo účes, ale můžeme jej aplikovat i na zdobení těla, protože zejména u něj se jedná

právě o krátkodobou módu. Pokud hovoříme například o piercingu, nepředpokládáme, že mladý člověk zamýšlí tuto ozdobu na zbytek života.

4.3 Osobnost mladého člověka

Abychom alespoň z části pochopili, co se konkrétně v mladém člověku odehrává, zabýváme se vývojem jeho osobnosti.

4.3.1 Vývoj osobnosti, věk dospívání

Podle Součka (1967) je období dospívání označováno jako doba zmatků a velkých citových krizí. Protože mladý člověk prožívá velké fyziologické změny, je logické, že tyto ovlivní jeho duševní život, což se projevuje zejména v jeho postavení v rámci rodiny, konkrétně sociálního místa. Dospívající již není pokládán za dítě, ale také ještě není považován za dospělého jedince.

Stejná situace se odehrává i ve škole, kde jsou na dospívajícího kladeny větší nároky než na dítě a je očekáváno, že se bude chovat právě jako dospělý člověk, kterým ještě zdaleka není. Což samozřejmě není pro dospívajícího uspokojující skutečností, a proto se o tomto období hovoří jako o době hledání si svého místa a neustálý boj o uplatnění, který se u mladých lidí projevuje různými způsoby, které dále zmíníme.

4.3.2 Mladý člověk a změny

Fixa (2005), stejně jako již dříve zmíněný Smolík, například uvádí, že mladí lidé často mění svou image a svoje postoje k okolním věcem a to se samozřejmě odráží i v jejich myšlenkách a názorech. Právě z tohoto důvodu Fixa mladé lidi nabádá k tomu, aby se zdobením těla (konkrétně s tetováním) počkali, protože co se jim zdá nadmíru atraktivní například v šestnácti letech, nemusí se líbit za pět, deset let, jak jsme již zmínili. Fixa období dospívání nazývá časem, který je plný změn, nápadů a originality a proto obecně nedoporučuje lidem pod dvacet let nechat se tetovat.

Langmeier s Krejčířovou (2006) jsou toho názoru, že se dospívající začíná lišit od dítěte, ale stejně tak i od dospělého a proto si tito vytvářejí zvláštní znaky a svou subkulturu, což může zahrnovat odlišné vyjadřování, ale také oblékání a úpravu.

Zmiňovaní autoři se tedy shodují v tom, že dospívání je obdobím velkých změn, které se mohou silně odrážet ve vzhledu dítěte.

4.3.3 Sebepojetí

V souvislosti mladých lidí a zdobení těla je sebepojetí klíčovým faktorem. Jak uvádí Helus (2007), sebepojetí úzce souvisí se sociálním začleněním osobnosti a základem pro to je být sám sobě objektem. Tedy naučit se sám sebe chápat tak, jak nás chápe naše okolí a přistupovat podle toho k sobě samým, k ostatním a případně na základě toho ostatním i oponovat, když je třeba. Prostřednictvím lidí v okolí si ujasňujeme, jací jsme a kdo jsme. Sebepojetí se týká i další důležité komponenty, a sice sebepoznání, sebecit a sebehodnocení.

4.3.4 Hledání vlastní identity

Jak uvádí Langmeier a Krejčířová (2006) mladý člověk v době svého dospívání řeší celou řadu základních otázek, jako například kým je, jakým je, kam patří, kam směřuje a jaké hodnoty jsou pro něj v životě důležité. S kladením si těchto otázek úzce souvisí také hodnocení vlastního vzhledu a to zejména v počátcích tohoto období.

Dospívající začíná velmi sledovat a zkoumat svůj zevnějšek a především děti nejisté a s nízkým sebehodnocením nacházejí různé odchylky a trápí se kvůli nim. Díky tomuto začíná dítě o svůj zevnějšek důsledně dbát, tedy o své oblečení, účes a možná i uvažuje o zdobení těla. Langmeier a Krejčířová doplňují, že toto bývá někdy záměrně v protikladu k tomu, co si přejí rodiče.

Hledání identity není pouze pasivní záležitostí i přesto, že dítě poznává samo sebe a zkoumá se. V tomto věku je velmi důležité experimentování, kdy si dítě zkouší různé postoje nebo velmi často mění své zájmy a koníčky. Tímto se dítě sebeutváří a učí se být samo sebou, případně se snaží vyrovnat svému ideálu.

4.3.5 Způsob jak se projevit

Veškeré zmiňované souvislosti působí na náš vztah k vlastnímu tělu a samozřejmě také na jeho stav. Sami toužíme po obdivu a snažíme se ho různými způsoby vynutit, k čemuž nás ať už přímo nebo nepřímo vede naše okolí. Helus (2007) zdůrazňuje, že

v poslední době se stále častěji setkáváme se snahou vizuálně projevit příslušnost k určité skupině nebo subkultuře, která vyznává vlastní představy například o zaměření života, což může být pro mladého člověka velmi atraktivní. V této souvislosti zmiňuje jako charakteristický prostředek právě tetování nebo piercing.

4.3.6 Vrstevnické skupiny

Pro mladého člověka, jeho socializaci a identifikaci s okolím jsou velmi důležité vrstevnické vztahy a skupiny, které Smolík (2010) charakterizuje tak, že jsou dobrovolné, bez přímé kontroly dospělých, ale kontrolované vrstevníky a orientované většinou na volnočasové aktivity. V rámci socializace si člověk osvojuje pravidla chování, názory, hodnoty a postoje, a v tomto ohledu mu vrstevnické skupiny pomáhají minimálně tolik, co rodina. Jak uvádí Nakonečný (1996), potřeba sociálního kontaktu je jedna z nejdůležitějších. Sociální izolace je pro člověka nepříjemná, možná až nesnesitelná, a z tohoto důvodu se sdružuje s ostatními. Navíc tím, že se lidé sdružují na základě svých zájmů, nejenom udržují jistý sociální kontakt, ale také se jaksi sebezpotvrzují, což je zejména pro mladé lidi velmi důležité při utváření vlastní osobnosti.

Smolík (2010) uvádí, že vrstevnické skupiny svým způsobem umožňují „testovat“ toleranci dospělých, ale také solidaritu vrstevníků. Vrstevnické skupiny navíc poskytují velký prostor pro otevřenou konfrontaci různých hodnot a norem, se kterými se mladí lidé setkávají. Navíc v těchto skupinách panují takzvaná neosobní pravidla a autority, vše se zpravidla řeší dohodou a tím jsou také nahrazeny příkazy a zákazy rodičů. Vrstevnické skupiny jsou záležitostí týkající se dospívajících lidí a při dosažení věku cca 25-30 let se většinou rozpadají.

4.3.7 Subkultury mládeže

Již dříve jsme zmínili, že mladí lidé se často zdobí kvůli příslušnosti k určité skupině nebo subkultuře. Smolík (2010) vysvětluje, že termín subkultura (který se používá od čtyřicátých let dvacátého století) má vystihovat jisté zvláštnosti, které se týkají kulturních prvků menší vyhrazené skupiny, která se díky tomuto trochu nebo

značně odlišuje od ostatních skupin nebo celkové, můžeme říci, mainstreamové (středoproudé) kultury.

Míra odlišnosti subkultury je dána řadou faktorů, které zahrnují věk, povolání nebo přípravu na ně, náboženství, dále sem patří také původ, příslušnost k etniku, rasa, sociální status nebo pozice, zájmy a jiné. Subkultura většinou sdružuje takové jedince, kteří mají společné určité problémy a výsledkem toho je vlastní pohled na sociální realitu, uvádí Smolík (2010). Zmiňuje velmi zajímavý sociologický pohled na subkultury v tom smyslu, že v rámci subkultury je provozováno cosi, co je většinou považováno za deviantní (v mírnějších případech za jinaké, odlišné) a v tom případě může být daná subkultura buď odsuzována, opovrhována nebo může čelit odmítavým, násilným postojům. Protože subkultur samozřejmě existuje celá řada, nemůžeme mládež zařadit pouze do jedné obecné subkultury.

Velmi důležitým hlediskem v rámci subkultury je styl, který o skupině vypovídá velmi mnoho. Podle Smolíka (2010) může být styl chápán jako znak nebo symbol a samozřejmě také jako nonverbální komunikace, jak uvedeme dále. Styl v tomto případě zahrnuje image, vystupování a někdy také argot (specifický slang). Pro naše téma je nejdůležitějším prvkem právě image, která se zde omezuje na oblečení, účes, doplňky a samozřejmě zdobení těla jako je piercing nebo tetování, čímž se jedinec může lišit od majority (jde tedy o vymezení se vůči mainstreamu) a zároveň tím přísluší k dané skupině. Podle Rychlíka (2005) být tetovaný je vysoce sociální čin, protože tetování je pro jedince součástí identity.

4.3.8 Vybrané subkultury mládeže související se zdobením těla

K tématu zdobení těla přísluší několik vybraných subkultur, které jsou se zdobením těla úzce spjaté a které stále existují. Zmínit můžeme například americké květinové děti šedesátých let dvacátého století takzvané hippies, kteří propagovali mír, lásku, přátelství, svobodu a zdobili svá těla piercingy a tetováním. V roce 1968 vznikla v Británii subkultura skinheads, která se vzhledem i názory velmi lišila od námi zmiňovaných hippies, ale zdobení těla měli společné. Smolík (2010) popisuje jejich subkulturní uniformu jako vyholená hlava, vysoké boty, kostkovaná košile, sportovní trika a tetování (tímto byl zdůrazňován jejich dělnický původ).

V roce 1976 se objevuje punková subkultura (stále velmi silná), jejíž název, jak uvádí Smolík (2010), v americkém slangu označuje příslušníka gangu, který v sobě má vše, co většina lidí odsuzuje, tedy násilnost, vulgaritu a provokativní chování. Pro nás je opět důležitý styl příslušníků punku, který sestává z roztrhaných triček, sak, spínacích špendlíků, nášivek, odznaků a samozřejmě zdobení těla. Dále zmíníme metalovou subkulturu (vzniklou v roce 1970), která se odvíjí především od hudby, ale samozřejmě také názoru na svět jako v případě subkultury punkové. Metalová image zahrnuje dlouhé vlasy, kožené oblečení, „těžké boty“, pásky a náramky s hroty a opět samozřejmě tetování a piercing – v této komunitě velmi oblíbené.

Zdobení těla můžeme dále spojit například se skupinami, jako jsou například fotbalové, motorkářské nebo pouliční gangy, jak uvádí Rychlík (2005). Tetování dává příslušníkovi těchto skupin pocit, že je myšlenkově nebo jinak spřízněný se skupinou. Subkultur spojovaných se zdobením těla je nepochybně mnoho, ale tyto by se daly označit buď za nejčastěji spojované se zdobením těla, anebo s jeho počátky v moderní době.

Jak vyplývá z předchozího textu, subkultury (zejména ty námi zmíněné) nejsou většinou chápány pozitivně, protože se jakýmsi způsobem snaží odlišovat od většinové společnosti. V této souvislosti Helus (2007) zmiňuje, že tyto odlišnosti mezi majoritní a minoritní skupinou způsobují napětí, ze kterého se může vyvinout až konflikt a pro mladého člověka, který je socializován právě vlivy své subkultury, nemusí být snadné včlenit se do majoritní společnosti a tímto se může zvyšovat pravděpodobnost deviace. Naopak pozitivně můžeme chápat například cizí minority (čínská, vietnamská), kdy nám je skrze tyto skupiny zprostředkovávána jejich kultura a jsme obohacováni o nové impulzy v důsledku mezigeneračního přenosu. Helus (2007) dále hovoří o již zmiňované subkultuře punkové nebo například o subkultuře motorkářských gangů, subkultuře ekologicky orientovaných aktivistů nebo subkultuře sekt. Uvádí, že tyto skupiny samozřejmě působí socializačně jako všechny ostatní, ale mohou izolovat mladé lidi od širokého sociokulturního prostředí, případně je přímo orientovat proti němu a tím podle něj napomáhat deviantnímu vývoji.

5 Psychologie a zdobení těla

Existují více nebo méně zřejmé faktory, které člověka ovlivňují ve větší nebo menší míře přesto, že si toho sám není vědom.

5.1 Zdobení těla jako prostředek nonverbální komunikace

Zdobení těla (tedy součást vzhledu) můžeme chápat také jako jednoho z činitelů nonverbální komunikace. Nakonečný (2009) v tématu nonverbální komunikace samozřejmě nehovoří přímo o tetování nebo piercingu, ale o důležitosti oblečení. Zmiňuje známý experiment, kdy chodci na přechodu přecházeli na červenou. Pokud na červenou přešel elegantně oblečený muž, zlákal k tomuto činu podstatně více lidí, než muž ošuntělý, kdy on jako první vkročil do jízdny dráhy. Podle Nakonečného upravený člověk vzbuzuje větší důvěru než například člověk zanedbaný nebo jiným způsobem neatraktivní.

Nakonečný (2009) uvádí, že lidé pomocí zjevu poukazují na příslušnost k určité sociální skupině (jak jsme uváděli v kapitole o subkulturách) a obecně můžeme říci, že svým zevnějškem ukazujeme obraz sebe sama, včetně svého sociálního statusu, nebo například emocionálního stavu, který prozrazuje monotónnost nebo naopak nápadnost našeho oblečení. Tato myšlenka se pochopitelně může týkat i zdobení těla.

Pokud se vrátíme k pokusu a sami se zamyslíme nad tím, jestli větší důvěru vzbuzuje například manažer v obleku bez tetování nebo piercingu a účastník punkového koncertu s piercingem na obličeji, v ošuntěném oblečení a jasně viditelným tetováním, jistě si odpovíme, že podle stereotypu spíše slušně oblečený manažer. V tomto případě se jistě jedná o extrémní pohled, ale i přesto, že zdobení těla se stalo běžnou součástí naší společnosti, jak jsme zmínili výše, vyrovnání s ním ještě zcela nejsme, pokud tedy mluvíme o jeho zřetelnějších, nápadnějších nebo výstřednějších formách.

Tento stereotyp je daný naším systémem hodnot a také chápáním určitého statusu, protože jak uvádí Nakonečný (2009), status a jeho hodnotu poznávají děti především z chování rodičů a je jim od mala vštěpováno, že nízký status je odmítán, zatímco vysoký

status je žádoucí. Zdobení těla si stále většina lidí spojuje právě s nízkým statutem, tedy nepovažuje jej za standardní součást vzhledu.

5.2 Stigmatizace a etiketizace

Se vzhledem, ale nejenom s ním je velmi často spojován pojem stigmatizace nebo etiketizace, kdy společnost považuje některé znaky druhých lidí za hodné pozornosti, protože svědčí o něčem, co není běžné, normální, správné, čeho je třeba se bát, vůči čemu je třeba být obezřetný, co bychom měli být připraveni omezovat nebo trestat, uvádí Helus (2007). Tato stigmatizace se samozřejmě netýká pouze etnických menšin (v naší kultuře můžeme zmínit Romy) jak nás pravděpodobně ihned napadne, ale právě i členů různých subkultur nebo společenských skupin jako jsou například účastníci technoparty nebo punkového koncertu. Stigmatizace se týká i lidí, kteří mají tetování nebo piercing bez toho, aby byli příslušníky nějaké subkultury, protože toto zdobení těla bývá považováno za deviantní. Je poměrně těžké rozhodnout, zda můžeme lidi, kteří mají tetování nebo piercing, označit za obecnou subkulturu, protože jejich jediným společným znakem je právě tetování nebo piercing a tedy by tato subkultura byla velice široká.

Fiksa (2005) v této souvislosti zdůrazňuje, že co se týká zdobení těla, není vhodné opomíjet názory okolí, protože tím si člověk může ušetřit řadu problémů, které z toho vyplývají. Nejedná se samozřejmě pouze o rodiče, kteří se ke zdobení těla ve většině případů nestaví pozitivně, i když později toto možná sami podstoupí. Fiksa zde upozorňuje zejména na problém, který se týká zaměstnání. Zaměstnavatel totiž může zaměstnanci případný viditelný šperk vytknout, nebo i zakázat v tom případě, že se zaměstnanec například dostává do kontaktu s klienty firmy, nebo proto, že zdobení má jinak negativní vliv na práci. Většina běžných lidí se nechává tetovat na málo viditelná místa, jak uvádí Pavel P. Novotný. Dokonce také uvádí, že viditelné tetování působí při pohovoru stejně nevhodným dojmem jako například špatně zvolené oblečení. Někteří personalisté uvádějí, že v konzervativnějším prostředí (jako jsou banky) může tetování výrazně omezit šance na přijetí nebo i dobrou kariéru. Samozřejmě, neexistuje žádný všeobecný předpis, kde zdobení těla je a není povoleno, vše závisí nebo by mělo záviset na domluvě.

Zdobení těla nemusí znamenat problém jen v zaměstnání, například viditelným piercingem v obličeji se jedinec může ostatním protivit, ale to již závisí na individualitě a možná i odvaze každého člověka. Velice zajímavý příklad stigmatizace v naší době uvádí ve své knize Rychlík (2005). Jedná se o případ takzvaného leopardího muže Toma Worlicha z Anglie. Tento muž si v roce 1985 nechal potetovat celé tělo tak, aby připomínal leoparda, dopad na jeho budoucnost to mělo přímo fatální. Toto tetování mělo za následek, že se s ním v místě jeho bydliště téměř nikdo nebavil, nikdo nebyl ochoten mu dát práci a byl automaticky považován buď za zločince, nebo za blázna. Worlich sám uvedl, že nečekal, že ho lidé budou tolik odsuzovat, nebo ho dokonce nebudou zdravit. Díky svému tetování se dostal na úplný okraj společnosti. Zarážející je, že v podstatě i v dnešní době je takový přístup k člověku možný jen kvůli jeho vzhledu.

Helus (2007) v souvislosti se stigmatizací uvádí, že příslušníkům některých skupin hrozí, že budou v určitém směru stigmatizováni ještě předtím, než vůbec budou mít možnost se dopustit něčeho negativního. Vrátime-li se k případu Toma Worlicha, musíme si uvědomit, že toto je právě zrn případ, pokud samozřejmě nebudeme považovat právě jeho tetování za provinění se proti konvencím.

6 Motivace ke zdobení těla

6.1 Motivace jednání

Budeme se dále zamýšlet, co mladé lidi vede ke zdobení těla. Jak uvádí Kotásková (1967), každé jednání ať už se jedná o jednání obvyklé nebo neobvyklé má vždy nějaké vnitřní pohnutky a ovlivňující vnější vlivy. Podle Nakonečného (2009) je lidské chování vědomě či nevědomě zaměřeno na dosažení určitého cíle, kdy jednoduchým příkladem je hlad, který má původ ve fyziologických změnách organismu a vyvolává stav nedostatku.

V této souvislosti s obecnou motivací je často užívané Maslowovo třídění potřeb, které samozřejmě zahrnuje již zmíněné potřeby fyziologické a psychologické. Našeho problému se týkají především potřeby psychologické například potřeby úcty, které podle Kotáskové (1967) zahrnují sebeúctu, sebehodnocení a sociální souhlas a také potřeba sebeaktualizace.

6.2 Motivace u mladých lidí

U mladých lidí tyto potřeby nově vznikají a intenzivně se rozvíjejí. Důležitý je vznik a vývoj potřeby citových vztahů, dále přijetí do skupiny, potřeba sociálního souhlasu a uznání. Tyto potřeby se týkají utváření vlastní individuality, která je u mladého člověka velice důležitá a rozhoduje o jeho dalším životě. Za příklad můžeme uvést obvyklou potřebu mladého člověka vyrovnat se svým vrstevníkem nebo dospělým v tom smyslu, že člověk v mládí začne kouřit nebo pít. Kotásková (1967) zmiňuje, že touha vyrovnat se nebo se odlišit od ostatních samozřejmě nemusí nutně vést k nevhodným návykům, mohou tak vzniknout i vhodné návyky kulturní. Stane se to například tehdy, když mladá dívka v touze odlišit se začne navštěvovat výstavy nebo muzea z toho důvodu, aby na sebe upozornila.

6.3 Motivace a zdobení těla

Stejný princip můžeme opět zaznamenat, i co se týče zdobení těla. Do studií, která se zdobením těla zabývají, přichází mnoho dospívajících s touhou ozdobit se právě z toho důvodu, aby byli nějakým způsobem odlišní, aby na sebe ve skupině svých

vrstevníků upozornili, nebo dali najevo příslušnost k určité skupině, například subkultuře, o kterých jsme se již několikrát zmínili. Toto konstatuje ve své publikaci i Rychlík (2005), totiž že tetování může uspokojovat různé složky osobnosti. Zdobením se jedinec přizpůsobuje a vypořádává se sebou samým i s okolím. Volba tetování tedy často dává člověku smysl, pocit atraktivity, anebo i sounáležitosti s ostatními. Tetování také může vyjadřovat stav, ve kterém se dotyčný nachází.

Zajímavý průzkum na téma zdobení těla provedla v roce 2003 v Americe novinářka Joy Marie Sever. Zjišťovala, jaké procento obyvatel je ozdobené a z jakého důvodu se lidé nechali tetovat. Ve výsledcích tvrdí, že ozdobeno je asi 16 % obyvatel, přičemž jako nejčastější důvod kde zdobení uvádějí touhu cítit se více přitažliví a dále také touhu jaksi rebelovat. Dalo by se tedy říci, že tento výzkum potvrzuje domněnku ohledně tužeb mladých lidí právě po odlišení se od ostatních. Stejnou myšlenku opět rozvíjí i Rychlík (2005), totiž že například tetování dává jedinci pocit jedinečnosti, odlišnosti a je to způsob, kterým lidé mohou dát najevo, že jsou unikátní. Totiž zdobení těla se v naší době stalo symbolem prosazování vlastní osobnosti, individuality a také znakem pro revoltu nebo odmítání společenských norem, jak uvádí Rychlík (2005).

6.4 Zvědavost jako motivace

Zdobení těla je možné dát také do souvislosti s lidskou zvědavostí. Nakonečný (1996) v tomto ohledu cituje Maslowa, který uvádí, že lidé jsou přitahováni neznámým, chaotickým a neorganizovaným, a lidé v rámci své seberealizace vnímají potřebu poznávání a tedy i odhalování neznámého. Zdobení těla určitě můžeme za jisté objevování neznámého nepochybně považovat, protože lidé uvádějí, že například provedení piercingu podstoupili jen proto, že to chtěli zkusit. Maslow nicméně dodává, že nové objekty nevyvolávají pouze touhu po poznání, ale také strach, nervozitu a vyhýbavé, možná i odmítavé chování, což se dá na zdobení těla aplikovat zcela určitě, stejně jako následující myšlenka Nakonečného (1996), který k tématu motivace ze zvědavosti doplňuje, že za podnět ke zvědavému chování může být považováno vyhledávání senzací, anebo hledání různých dojmů.

7 Zdobení těla ve škole a školní řád

Co se týká tetování a piercingu ve vztahu ke škole, postoj některých odborných středních škol k tomuto je naprosto zřejmý (bavíme se o středních školách, protože právě na střední školy je tato práce zaměřena). Pokud se podíváme například na školy hotelové, je v jejich školním řádu přesně vymezeno, co na žákově zevnějšku není žádoucí. Hotelová škola Poděbrady (hsvos.cz) kromě jasně viditelného tetování nebo piercingu nedoporučuje ani extravagantní účesy nebo příliš nápadné líčení. Podobná pravidla platí i na středních školách zdravotních, i když ne tolik přísná. Soukromá střední zdravotnická škola Mělník má ve svém školním řádu uvedeno, že při praktickém vyučování a odborné praxi žáci nenosí ozdobné předměty, jako například náramky, náramkové hodinky, náušnice větší než dva centimetry, kruhové náušnice, náhrdelníky, prsteny, ozdobné kroužky, piercing na viditelném místě apod. (zdravka.cz). Zde se ale jedná čistě o omezení při praktické výuce, zatímco ve škole hotelové je toto nařízení platné pro celou dobu vyučování.

Oproti tomu například všeobecně zaměřená Obchodní akademie a ekonomické lyceum Svatoslavova v Praze má ve svém školním řádu pouze zmínku, že studenti musí dodržovat zásady kulturního jednání ve škole i na veřejnosti, ale žádná přímá omezení týkající se vzhledu studenta zde nenajdeme, stejně tak ani ve školním řádu pražského Gymnázia Budějovická. Je tedy zřejmé, že na středních školách není zdobení těla zakázané, pokud není překážkou například při výkonu praxe, jako jsme uváděli na zdravotnické střední škole, anebo se ve škole přísně nedodrжуje určitý kodex v oblékání jako ve zmiňované škole hotelové.

Jako příklad problému zdobení těla ve škole můžeme uvést část rozhovoru o zdobení těla s mladou zdravotní sestrou (pure-art.cz), kdy ta na otázku jestli na ni bylo ve škole učiteli pohlíženo jinak než na ostatní spolužáky, nebo jestli dokonce se svým zdobením těla měla ve škole problém, odpovídá: *Ano, měla jsem velké problémy, jelikož jsem byla na zdrávce a tam je to zakázaný, mít tetování na viditelných místech. Takže mi bylo docela rázně naznačováno, ať zakrývám nejen tetování, ale i ostatní modifikace. Dokonce jsem kvůli tomu několikrát musela i za ředitelkou. V rozhovoru ale dále dodává, že ...když se na mě dívali tak byli nepříjemní, ale když jsme spolu pak*

promluvili třeba u zkoušení a viděli, že něco v té hlavě mám, že to dokážu kompenzovat svými znalostma, tak už mě potom brali normálně. Ale tak jasně, že jsem poslouchala řeči typu: „Co s tím budeš dělat, až budeš starší?“ nebo „Nevadí to rodičům doma?“¹

Zde musíme vzít v úvahu tu skutečnost, kterou dotazovaná sama zmiňuje, a sice že studovala na střední zdravotnické škole, kde jsou podobné modifikace zakázané, jak bylo zmíněno výše.

---

¹ *pure-art.cz* (online). c2010 (citace 3. 2. 2012). Server o umění. Přístup z internetu:< <http://pure-art.cz/post/potetovana-zdravotni-sestra-problem/>>

III. Praktická část

1. Cíl práce

Cílem práce je zjistit, jaké je povědomí o zdobení těla (piercing, tetování, jiné modifikace) mezi studenty střední školy, jak častý je jeho případný výskyt a názory studentů na zdobení těla.

2. Hypotézy

jako výzkumné hypotézy jsem stanovila

1. Všichni studenti střední školy přesně ví, co si pod zdobením těla představit.
2. Studenti mají ke zdobení těla pozitivní vztah a připadá jim atraktivní.
3. Motivace ke zdobení těla je u studentů spíše povrchní a považují jej převážně za módní trend.
4. Většina studentů se již někdy setkala s negativní reakcí na zdobení těla.

3. Výzkum

3.1 Strategie výzkumu a technika sběru dat

Pro výzkum jsem použila kvantitativní výzkum, metodu dotazování technikou vlastního tištěného dotazníku, kterým byly zkoumány názory studentů střední školy. V dotazníku jsem se věnovala čistě dvěma vybraným druhům zdobení těla (tetování a piercingu), protože se jedná o pravděpodobně nejpopulárnější a nejrozšířenější typy. Předpokládala jsem, že pokud se studenti s nějakým typem zdobení těla setkali nebo o něm mají větší povědomí, bude to právě tetování nebo piercing spíše než jiné typy tělesných modifikací.

Pro získání dat jsem zvolila metodu dotazníku a to zejména z toho důvodu, že respondent má dostatek času na vyplnění jednotlivých otázek a může si své odpovědi promyslet. Dotazník byl samozřejmě anonymní kvůli důvěrnosti otázek. Použila jsem uzavřené i otevřené otázky. Uzavřené z důvodu, aby byly odpovědi respondentů vždy zcela jasné a jednoznačné a otevřené, aby bylo možné pochopit názory respondentů hlouběji.

Sběr dat a informací jsem provedla dotazováním mezi studenty střední odborné školy. Dotazník obsahoval 13 otázek a byl zaměřen na povědomost o zdobení těla, jeho výskyt mezi dotazovanými a především na názory studentů na dané téma.

3.2 Typy otázek

1. První tři nečíslované otázky se týkaly sociodemografických údajů (pohlaví, věk a ročník).
2. Otázky číslo 1, 5 a 11 byly otevřené otázky, kde studenti volně vyjadřovali svůj názor.
3. Otázky číslo 6 a 7 byly uzavřené, kde studenti pouze vybírali jednu z možností.
4. Otázky číslo 2, 3, 4, 8, 9, 10, 12 a 13 byly uzavřené, kde studenti opět vybírali jednu z daných možností a poté měli ještě podrobněji vyjádřit svůj názor v otevřené otázce. Studenti s dotazníkem evidentně neměli větší problémy, protože dotazník byl téměř vždy vyplněn celý. Někdy se respondenti omezili pouze na výběr jedné z možností

v uzavřené otázce a otevřenou otázkou, kde by hlouběji vyjádřili svůj názor, nepokračovali.

3.3 Respondenti, cílový soubor

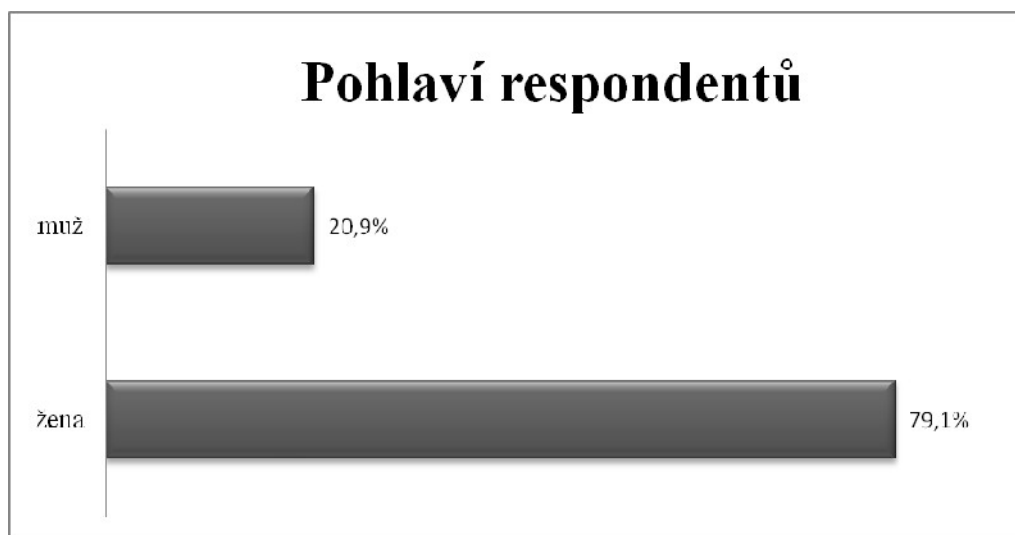
Za respondenty dotazníku jsem vybrala studenty prvního a čtvrtého ročníku střední odborné školy se zaměřením na ekonomii a účetnictví. Záměrně byli osloveni studenti na počátku a na konci studia, aby bylo možné obsáhnout celou věkovou strukturu střední školy. Průzkum byl proveden v únoru roku 2012, tedy v době, kdy studenti nebyli zatíženi zkoušením v pololetí, před koncem školního roku, případně maturitou.

Studenti této konkrétní střední odborné školy byli osloveni proto, že se jedná o školu bez uměleckého zaměření a zároveň školu, kde není zdobení těla nijak omezováno nebo zakazováno školním řádem.

Dotazník vyplnilo celkem 43 studentů, z toho 21 z prvního ročníku a 22 ze čtvrtého ročníku.

3.4 Výsledky

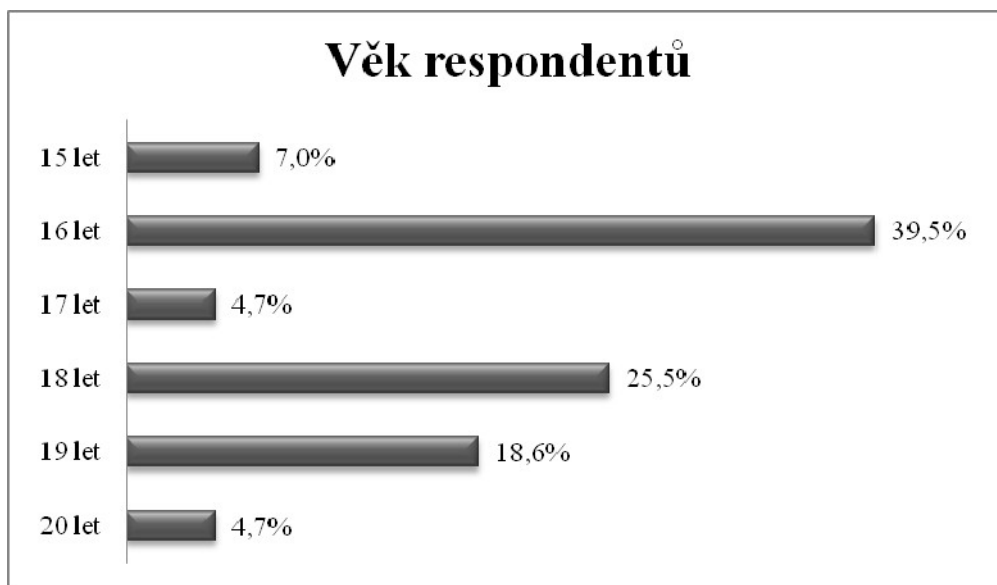
Graf č. 1: pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Celkem odpovídalo 43 (100 %) respondentů. Jak vyplívá z grafu č. 1, 79,1 % respondentů byly ženy a 20,9 % muži. Pokud bychom dělili pohlaví respondentů podle ročníků, pak z ročníku prvního odpovídalo 20 žen a 2 muži a z ročníku čtvrtého 14 žen a 7 mužů, tedy rozložení pohlaví bohužel nebylo rovnoměrné.

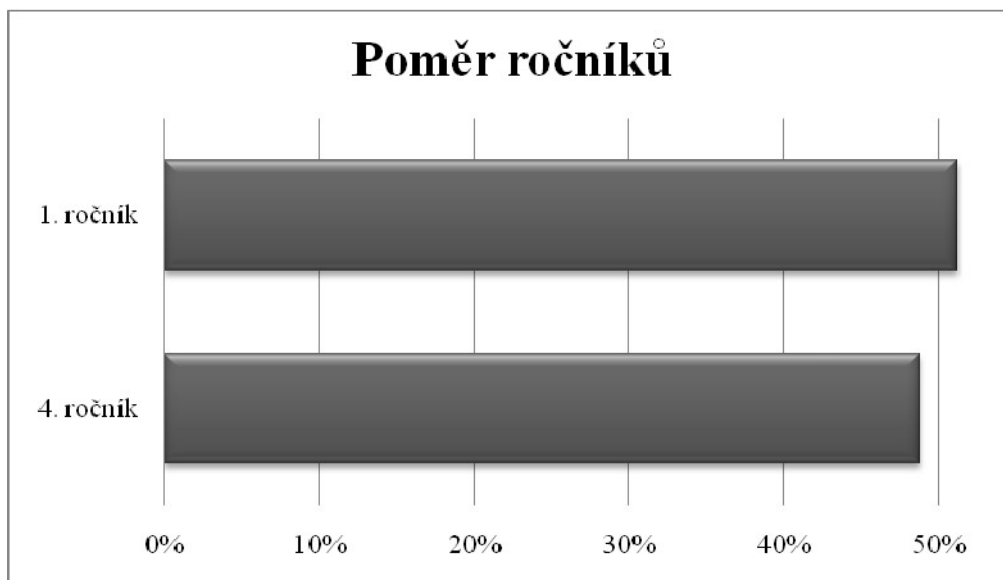
Graf č. 2: věk respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z prvního ročníku byli 3 respondenti ve věku 15 let (7 %), 12 respondentů ve věku 16 let (39,5 %) a 2 respondenti ve věku 17 let (4,7 %). Ve čtvrtém ročníku bylo 11 respondentů věku 18 let (25,5 %), 8 respondentů věku 19 let (18,6 %) a 2 respondenti věku 20 let (4,7 %), jak je naznačeno v grafu číslo č. 2.

Graf č. 3: poměr ročníků

Zdroj: vlastní výzkum

Ze 43 respondentů (100 %) jich 21 bylo z prvního ročníku (48,8 %) a 22 z ročníku čtvrtého (51,2 %), poměr ročníků byl tedy téměř vyrovnaný, jak je znázorněno v grafu č. 3.

Graf č. 4: povědomí o zdobení těla

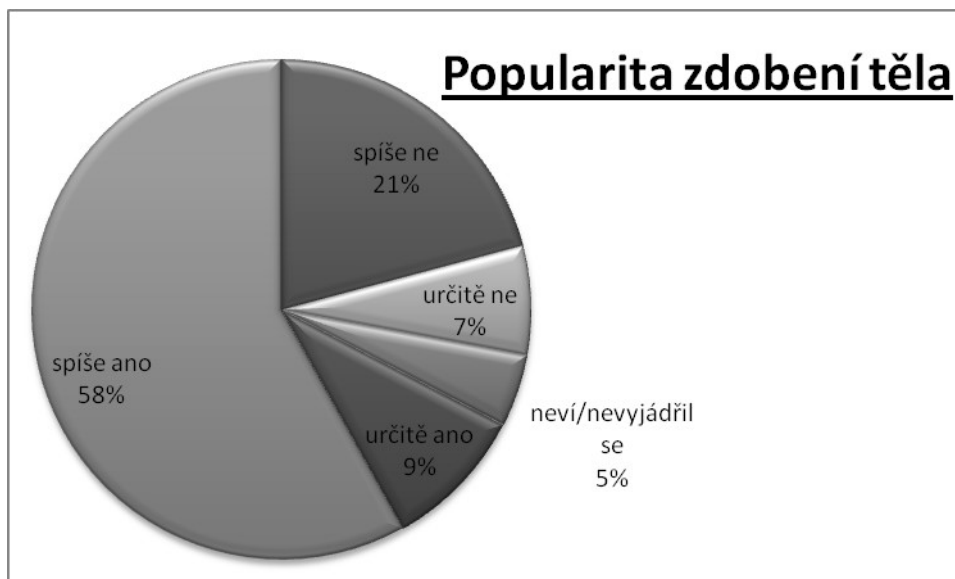

Zdroj: vlastní výzkum

Všichni studenti (tedy 100 %) ví, co si představit pod pojmem zdobení těla. Většina, tedy 38 a 37 (88,4 % a 86 %) studentů uvedla, že jej zná v souvislosti s piercingem a tetováním, 7 (16,3 %) studentů jako příklad jmenovalo nějaký typ extrémní modifikace (jako je skarifikace, branding nebo podkožní implantáty). Necelá čtvrtina z nich 9 (20,9 %) si se zdobením těla spojuje extravagantní účesy, líčení, lakování nehtů, případně gelové nehty, jak uvádí graf č. 4.

Graf č. 5: popularita zdobení těla

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku, jestli si dotazovaný myslí, že tetování nebo piercing jsou „IN“ (tedy populární), odpověděli studenti podle grafu č. 5 takto: 4 (9 %) si myslí, že je určitě populární, podle 25 (58 %) je spíše populární, podle 9 (21 %) je spíše nepopulární, podle 3 (7 %) není vůbec populární a 2 studenti (9 %) na tuto otázku odpovědět nechtěli, nebo nedokázali.

Respondenti dále pokračovali otevřenou otázkou, kde měli podrobněji vysvětlit svůj názor. Níže uvádíme některé jejich odpovědi:

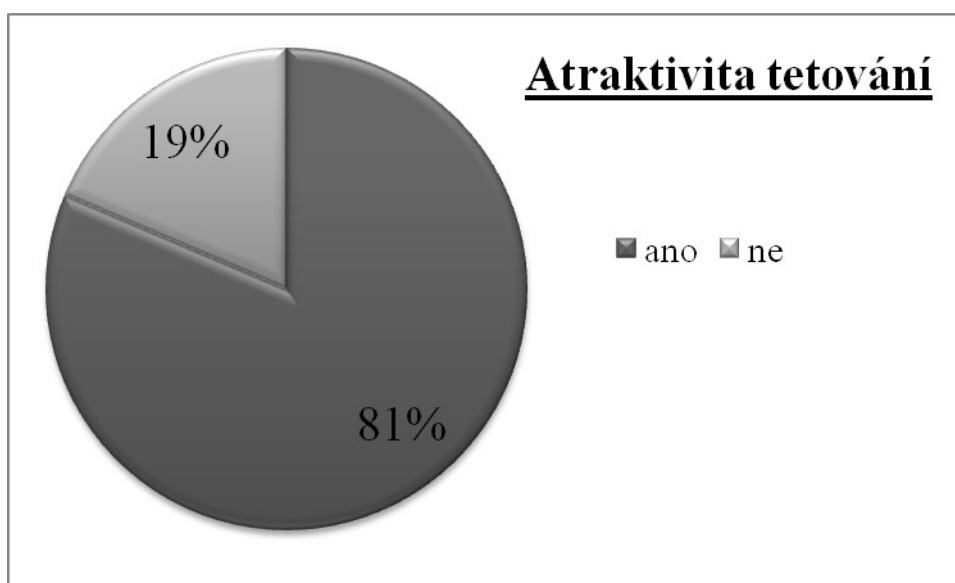
Respondentka č. 19 (spíše ano): „Každé období má svůj styl a v tom našem jsou tyto 2 možnosti určitě IN.“

Respondentka č. 12 (spíše ne): „Podle mě je to na člověku, jestli se mu to líbí, tak si nechá udělat.“

Respondentka č. 39 (spíše ne): „Tetování je symbolem pro člověka, který ho nosí a jeho význam bývá ostatním lidem skrytý. Osobním symbolem může být cokoliv a rozhodně to nemusí být IN.“

Respondent č. 33 (určitě ano): „Člověk tím dává najevo, že se chce vymykat kontrole společnosti. Je to symbol jeho postoje či úvahy, zájmu atd..“

Graf č. 6: atraktivita tetování

Zdroj: vlastní výzkum

Jak znázorňuje graf č. 6, 35 (81 %) studentů se tetování líbí, 8 (19 %) se naopak nelíbí.

Dotazovaní měli dále možnost v otevřené otázce vyjádřit názor proč tak odpověděli:

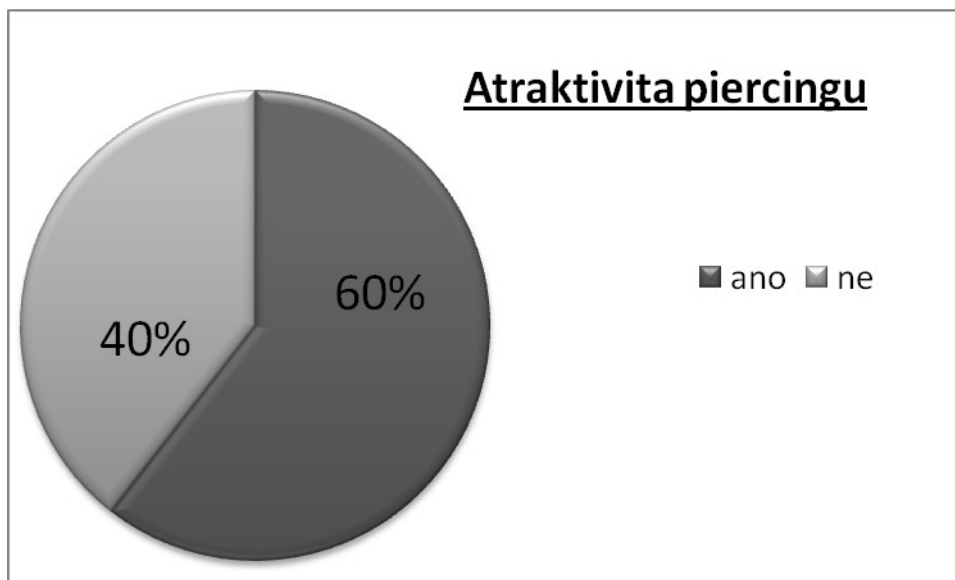
Respondent č. 32 (ano, líbí): „Jde o formu umění, člověk tím sděluje nějaký svůj názor, filozofii.“

Respondentka č. 28 (ne, nelíbí): „Je to ohavné a kýčovité. Navíc ve vyšším věku to bude vypadat směšně.“

Respondentka č. 15 (ano, líbí): „Ano, chtěla jsem tetování už od dvanácti let, ale bojím se ho. Přijde mi, že zdokonaluje tělo, když je originální.“

Respondentka č. 13: (ne, nelíbí): „Protože je svým způsobem bolestivé.“

Graf č. 7: atraktivita piercingu

Zdroj: vlastní výzkum

Odpověď na otázku zda se studentům líbí piercing už není tolik jednoznačná, 26 (60 %) z nich uvádí, že se jim piercing líbí, 17 (40 %) se nelíbí. Po uzavřené otázce následovala otázka otevřená, kde studenti měli možnost dále svůj názor vyjádřit:

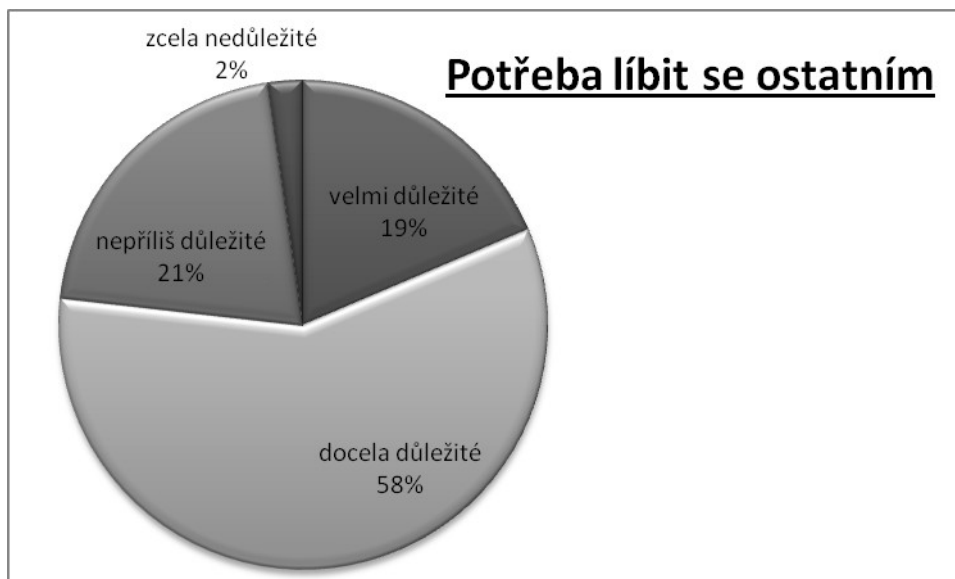
Respondentka č. 11 (ne, nelíbí): „Protože se může někde zachytit a může to dělat nepříjemnosti.“

Respondentka č. 9 (ano, líbí): „Líbí se mi jen v pupíku, je to hezký doplněk, když je někdo hubený.“

Respondentka č. 2 (ne, nelíbí): „Podle toho, kde. V pupíku ano, ale na obličeji se mi to zdá přeplácané, když se malujete. U mužů vůbec.“

Respondent č. 33 (ano, líbí): „S mírou. Líbí se mi, protože je to přitažlivé. Pěkná ozdoba na těle i na obličeji.“

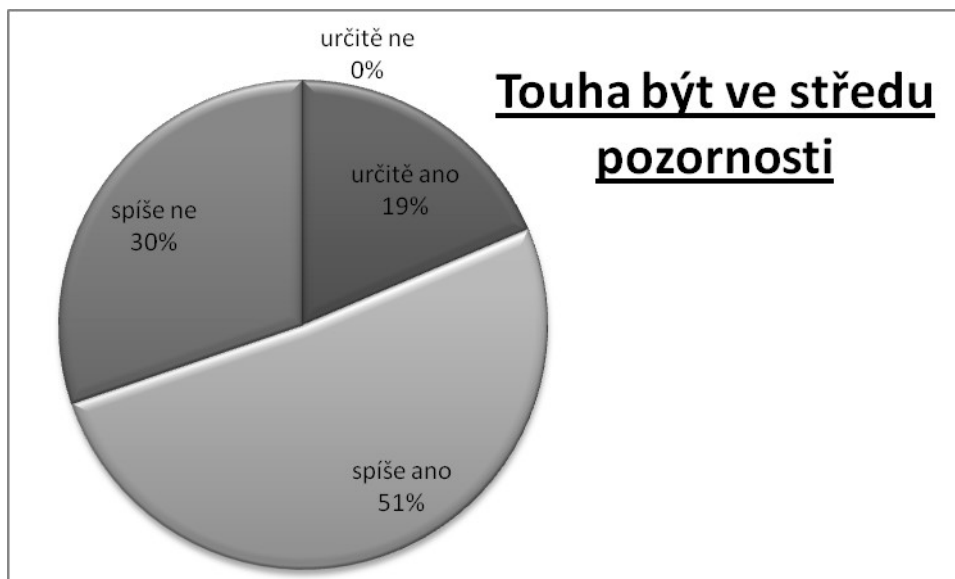
Graf č. 8: potřeba líbit se ostatním

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku jak důležité je pro respondenta líbit se ostatním odpověděli studenti následovně: pro 8 (19 %) z nich je to velmi důležité, pro 25 (58 %) docela důležité, pro 9 (21 %) to není příliš důležité a pro 1 (2 %) je to zcela nedůležité.

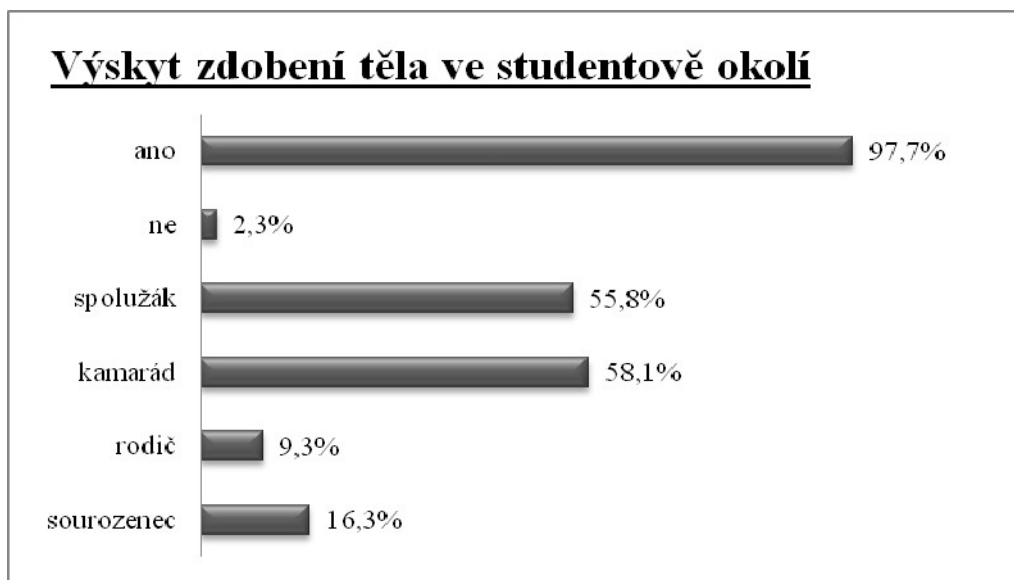
Graf č. 9: touha být ve středu pozornosti

Zdroj: vlastní výzkum

Jak zobrazuje graf č. 9, ve středu pozornosti si určitě přeje být 8 (19 %) studentů, většina z nich 22 (51 %) uvedla, že si to spíše přeje, 13 (30 %) si to spíše nepřeje a nikdo z dotázaných neuvedl možnost určitě ne, tedy že by si určitě nepřáli být ve středu pozornosti.

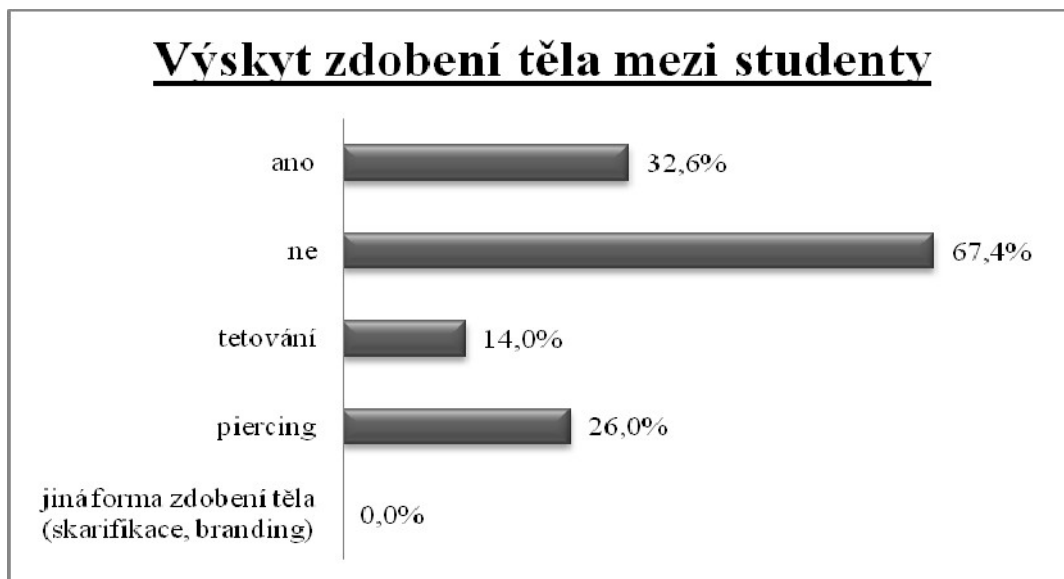
Graf č. 10: výskyt zdobení těla ve studentově okolí

Zdroj: vlastní výzkum

Další otázkou bylo, zda se ve studentově okolí vyskytuje někdo se zdobením těla. Téměř všichni 42 (97,7 %) uvedli, že ve svém okolí někoho takového mají, pouze 1 (2,3 %) v okolí nikoho se zdobením těla nemá. Z těch, kteří uvedli, že někoho znají, 24 (55,8 %) jmenovalo spolužáka, 25 (58,1 %) kamaráda, 4 (9,3 %) rodiče a 7 (16,3 %) sourozence.

Graf č. 11: výskyt zdobení těla mezi studenty

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku zda sami studenti mají nějakou formu zdobení těla (piercing, tetování nebo jiné) odpověděla většina tedy 29 (67,4 %) z nich že ne, 14 (32,6 %) nějakou ozdobu má. Ze zmíněných 14 studentů jich má 11 (26 %) piercing a 6 (14 %) tetování. Jinou tělesnou modifikaci jako například skarifikaci, branding nebo podkožní implantát neuvedl nikdo.

Studenti, kteří nějakou modifikaci mají, dostali dále otázku, co je k tomu vedlo:

Respondentka č. 4 (piercing): „Líbilo se mi to.“

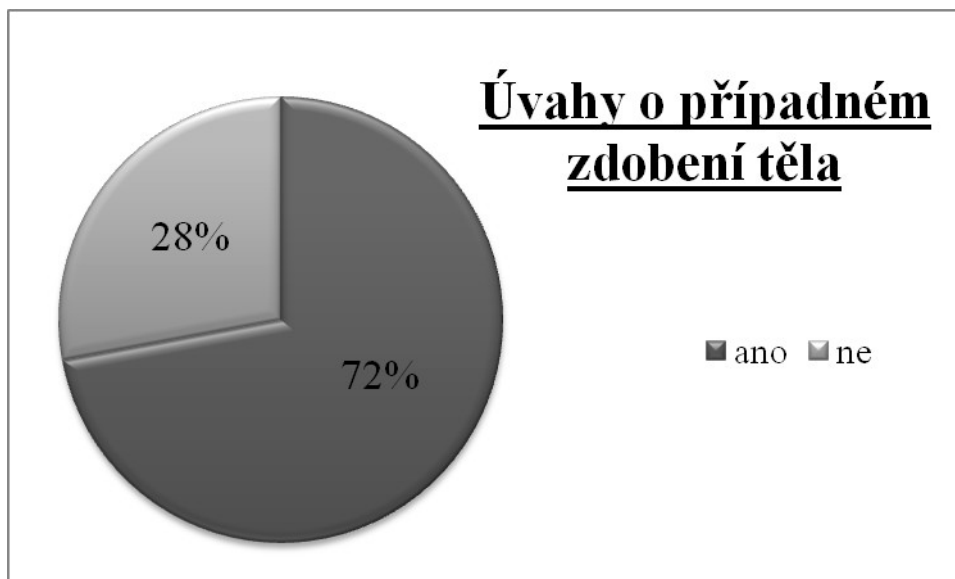
Respondentka č. 15 (piercing): „Vedla mě k tomu zvědavost.“

Respondenta č. 36 (piercing): „Chtěla jsem zkusit něco nového a líbilo se mi to.“

Respondent č. 23 (tetování): „Šli jsme na to spolu s nejlepším kamarádem.“

Respondentka č. 26 (piercing, tetování): „První piercing jsem měla v nose ve 12 letech, chtěla jsem být na základce originální a něčím výjimečná. Tetování byl nápad mojí mámy, která s těmito věcmi nemá žádný problém.“

Graf č. 12: úvahy o případném zdobení těla

Zdroj: vlastní výzkum

V předchozím grafu je zobrazeno, že většina studentů žádné zdobení těla nemá. V otázce, zda studenti uvažují o tom, že by si nechali provést tetování nebo piercing jich naopak většina 31 (72 %) uvedla, že ano, 12 (28 %) o tom vůbec neuvažuje.

Dále měli možnost napsat svůj důvod proč o zdobení těla uvažují a nebo neuvažují:

Respondent č. 33 (ano): „Chci si tím okoření život. Dát najevo, že nejsem tím kým pro ně jsem. K takovému způsobu chci dát najevo, že nejsem takový, jak mě znají. Nejsem obyčejný! Ani mé myšlení, záliby, úvahy, názory.“

Respondentka č. 30 (ano): „Je to trošku závislost. Když jednou začnete, je těžké přestat.“

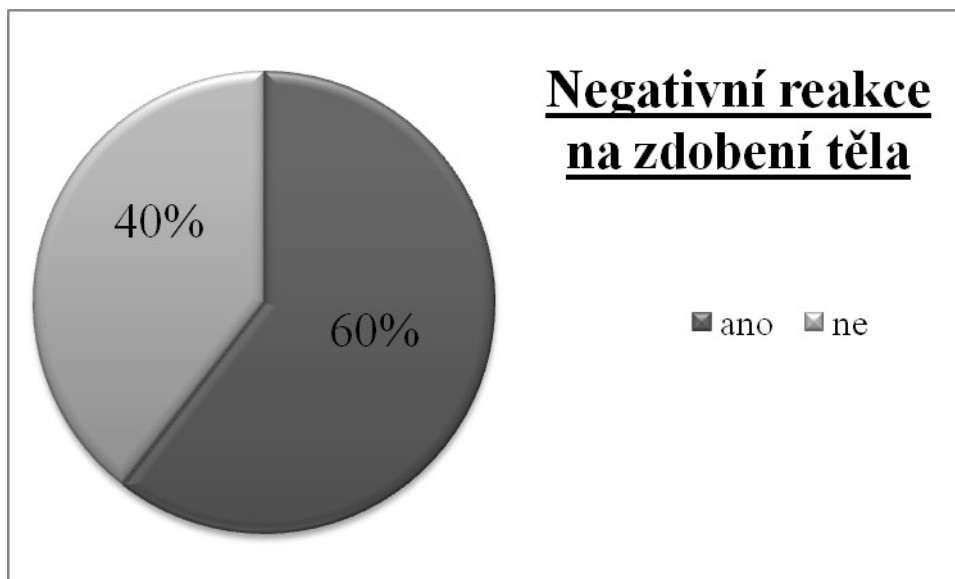
Respondentka č. 28 (ne): „Nelíbí se mi to, nepotřebuji to a pro mě je to nevkusné.“

Respondentka č. 11 (ano): „Protože se mi to prostě líbí.“

Respondentka č. 17 (ne): „Spíše ne. Někdy jsem o tom přemýšlela, ale přijde mi to zbytečné. Za pár let mi to líbit nebude a jizvy zůstanou. Maximálně v dospělosti jména svých dětí.“

Graf č. 13: negativní reakce na zdobení těla

Zdroj: vlastní výzkum

26 (60 %) studentů se již někdy setkala s negativní reakcí na zdobení těla a naopak 17 (40 %) u nich nikdy. Na otázku kdo negativně reagoval a v jakém smyslu odpovídali:

Respondentka č. 17 (ano): „Někdo neustále reaguje, že to jsou fetky, smažky, špíny atd..“

Respondentka č. 1 (ano): „Moji příbuzní (na zdobení těla, pozn.) odpověděli, že je to nevhodné do zaměstnání, například do kanceláře.“

Respondentka č. 8 (ano): „Kamarád, ve smyslu, že to nemá žádný význam a že by tetování mělo něco vyjadřovat.“

Respondentka č. 27 (ano): „Některé spolužačky pomlouvaly.“

Respondent č. 42 (ano): „Učitelé to občas vytáhnout, když se jim to hodí, že to vypovídá o charakteru.“

Graf č. 14: znalost zdravotních rizik spojených se zdobením těla

Zdroj: vlastní výzkum

Stejně jako bylo vidět na grafu č. 4, že povědomost o tetování a piercingu je značná, totéž zobrazuje i graf č. 14 o znalosti zdravotních rizik spojených se zdobením těla. Většina dotázaných, tedy 34 (79 %) si rizika uvědomuje, pouze 9 (21 %) studentů rizika nezná. Součástí této otázky byla i otázka otevřená, kde měli studenti uvést konkrétní příklady. Často zmiňovali komplikace spojené například se špatně provedeným piercingem nebo i tetováním, rakovinu kůže v důsledku vystavování čerstvého tetování slunci, dále hepatitidu, HIV, otravu krve spojenou s amatérsky provedeným piercingem nebo tetováním, případně s jejich provedením v nehygienickém prostředí. Často se také vyskytoval názor, že mít piercing je nebezpečné, protože je náchylný například k zatrhnutí a poté ke zdravotním komplikacím s tím spojeným.

IV. Diskuse

V této části bakalářské práce vyhodnocuji a komentuji zvolené výzkumné hypotézy s podkladem zpracovaných dat z předcházející kapitoly.

Hypotéza 1: Všichni studenti střední školy přesně ví, co si pod zdobením těla představit

Tato hypotéza se zcela potvrdila. Studenti obou ročníků, tedy prvního i čtvrtého, ve výzkumu přesně a většinou i správně popsali, co se skrývá pod pojmem zdobení těla. Je tedy jisté, že mladí lidé ve věku od 15 do 19 let jsou s tímto fenoménem seznámeni, tedy zdobení těla znají. K tomuto se vyjadřuje i Fiksa (2005), totiž že například piercingy jsou v poslední době velmi žádané a mnoho mladých lidí na nich trvá. Chlapci si přejí mít moderní piercing v obočí, oproti tomu dívky trvají na piercingu jazyka nebo pupíku. Dospívající člověk totiž nemusí brát na mnoho věcí ohled (jako je například zaměstnání nebo jisté konvence). Fiksou (2005) citovaná patnáctiletá dívka Katka uvádí, že ve 14 letech jí piercing připadal krásný. Stále o něm přemýšlela a chtěla jej mít také (tedy jako ostatní). Když si piercing nechala provést, byla se svým novým šperkem velmi šťastná a všem ve třídě jej ukazovala. I jim připadal piercing velmi krásný. Tato skutečnost podle Fiksy stále platí, tedy že mladí lidé stále častěji naléhají na své rodiče, aby jim, například piercing, dovolili. 100 % studentů je schopných si pod pojmem zdobení těla něco představit, 86 % z nich jmenovalo tetování a 88,4 % piercing. Téměř všichni studenti se navíc se zdobením těla již sami setkali, totiž 97,7 % studentů se osobně se zdobením těla setkala a pouze jeden dotázaný tvrdil opak. I v této otázce se můžeme odvolat na již zmiňovaného Fiksu a jeho tvrzení, že zdobení těla, konkrétně piercing, je stále velmi populární a mladí lidé proto mají velmi mnoho možností se s ním setkat a to i mezi svými vrstevníky. Většina dotazovaných totiž uvedla, že se se zdobením těla setkala právě u spolužáků (55,8 %) nebo kamarádů (58,1 %), několik z nich u sourozenců (16,3 %).

Hypotéza 2: Studenti mají ke zdobení těla pozitivní vztah a považují jej za atraktivní

To, že je podle studentů tetování a piercing populární se sice potvrdilo, nicméně ne jednoznačně. Z výzkumu vyplývá ta skutečnost, že tetování většina studentů (81 %)

považuje za atraktivnější než piercing (60 %), ale líbí se jim v podstatě obojí. Pozitivní vztah ke zdobení těla se potvrdil také, ale opět ne u všech studentů, pouze 72 % z nich by případně o tetování nebo piercingu uvažovalo.

Hypotéza 3: Motivace ke zdobení těla je u studentů spíše povrchní a považují jej především za módní trend

Pokud se zaměříme na motivaci mladých lidí pro takový zásah do těla, jako je právě tetování nebo piercing, očekáváme především povrchní důvody, jako je touha po zalíbení se nebo po odlišení se od ostatních. Z výzkumu vyplývá, že větší část studentů zdobení těla považuje za populární. Celkem 67 % studentů v otázce jestli je podle jejich názoru zdobení těla „IN“ uvedlo, že ano, ale i s tímto výsledkem byly jejich názory značně rozporuplné. Velká část studentů uvedla, že zdobení těla je populární, tedy je určitým trendem, ale to není pro člověka, který se například nechá tetovat, rozhodující. Tedy snaží se vyvrátit podle nich samozřejmý názor, že tetovat se lidé nechávají především díky módním vlnám.

Abychom případné důvody ke zdobení těla zjistili, položili jsme otázku, proč se podle studentů lidé nechávají zdobit. Z odpovědí je zřejmé, že velmi častým důvodem je jakýsi osobní význam pro člověka, forma určité symboliky, nebo způsob, jak si něco důležitého připomenout. Studenti se shodovali v názoru, že nechat se tetovat nebo si něco propíchnout pouze z důvodu módní vlny je hloupost. Na druhou stranu, nechat se tetovat jen proto, že to dobře vypadá nebo je tak člověk zajímavým studentům již nevadilo a často to jako důvod také uváděli. Dalším často uváděným důvodem bylo něco si kompenzovat nebo se pomocí zdobení těla s něčím vyrovnat.

Nelze tedy jednoznačně říci, že motivace mladých lidí je pouze povrchní, protože si tuto skutečnost velmi zřetelně uvědomují. Pokud by se případně nechali ozdobit, pravděpodobně by se vyvarovali toho, aby povrchní důvod ke zdobení uváděli, protože to sami odsuzují, což je velmi zajímavý poznatek.

Hypotéza 4: Většina studentů se již někdy setkala s negativní reakcí na zdobení těla

Tato hypotéza se také potvrdila, i když ne na 100 %, jak jsem sama očekávala, že se potvrdí. 60 % studentů se již někdy setkala s negativní reakcí na zdobení těla, přičemž

jsem se jich záměrně netázala, jestli se jednalo o reakci na ně samotné nebo na někoho jiného. Velmi zajímavé je, že téměř polovina z nich (40 %) se s takovou reakcí nikdy nesešla.

V teoretické části své práce jsem se negativními reakcemi (konkrétně stigmatizací a etiketizací) zabývala a studenti tuto teorii o možné stigmatizaci lidí se zdobením těla opravdu potvrdili.

V. Závěr

Bakalářská práce na téma Zdobení těla a dospívající obsahuje v teoretické části obecný náhled do problematiky zdobení těla (především tetování a piercing) a uvádí jej do pravděpodobných souvislostí s mladým člověkem. Tuto práci jsem si zvolila z toho důvodu, že mě zdobení těla velmi zajímá a zajímají mě také názory dalších mladých lidí na toto téma. Chtěla jsem pochopit, jaký je současný pohled středoškoláků na zdobení těla. Samozřejmě jsem byla inspirovaná oborem, který studuji, protože je této problematice v některých ohledech velmi blízký.

Velice mne zajímalo, jestli je zdobení stále populární, jako bylo v době mého studia na střední škole, zda mladí lidé o zdobení těla stojí a nepovažují jej již za přežitek. Protože dospívající lidé jsou považováni za poměrně extrémní skupinu (především pokud se jedná o proměnlivost jejich názorů), byla jsem velmi zvědavá na jejich názory. Bylo zajímavé číst a porovnávat dotazníky od studentů různých ročníků (dotazovala jsem první a čtvrtý ročník střední školy), protože se v mnohém značně lišily. Z odpovědí bylo patrné, že mladší studenti, tedy studenti prvního ročníku, jsou v názoru ohledně zdobení těla zdrženlivější a mnohdy jej posuzují velmi povrchně, zatímco studenti vyššího ročníku se snaží ve zdobení těla hledat nějaký hlubší význam.

V teoretické části jsem stručně popsala historii zdobení těla, odlišné pohledy na něj v různých dobách a také motivaci k němu. Snažila jsem se nastínit osobnost mladého člověka, jeho případný vztah ke zdobení těla, ale také zdobení těla vzhledem ke škole a velmi okrajově jsem se zaměřila i na zdravotní problémy spojené se zdobením těla.

V praktické části jsem se pokusila rozebrat odpovědi z dotazníků, které jsem obdržela vyplněné od studentů. Vytvořila jsem grafy, které jasně a zřetelně znázorňují jejich odpovědi a snažila jsem se spojit teoretickou část s prakticky získanými výsledky. Tři mnou stanovené hypotézy se potvrdily, tedy ty, že mladí lidé jsou seznámeni se zdobením těla, mají k němu veskrze pozitivní vztah a většina studentů se také již někdy setkala se nějakou negativní reakcí na zdobení těla. Hypotéza, zda motivace ke zdobení těla u studentů je spíše povrchní než hluboká se nepotvrdila, studenti jej sice považují za atraktivní a líbí se jim, ale tuto povrchní motivaci si uvědomují a snaží se proti ní svým způsobem bojovat, tedy uvádějí i smysluplnější důvody, proč se lidé nechávají zdobit.

Má bakalářská práce může sloužit jako případný poklad pro studium motivace ke zdobení těla a také jako pomůcka k pochopení vztahu mezi mladým člověkem a zdobením těla. Tedy cíl mé práce byl splněn.

VI. Seznam použitých zdrojů

HELUS, Zdeněk. *Sociálních psychologie pro pedagogy*. Praha : Grada, 2007. str. 48, 56, 101-104. ISBN 978-80-247-1168-3

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2009. str. 177, 308, 447. ISBN 978-80-200-1679-9

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996. str. 241, 243. ISBN 80-200-0592-7

MÁCHA, Karel a kolektiv. *Aktuální problémy sociologie mládeže*. Ostrava : Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, 1965. str. 10, 13, 22

SOUČEK, Jan. *Sociální psychologie mládeže: vybrané kapitoly*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1967. str. 21-22, 27,28,30

LANGMEIER, Josef. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada, 2006. str. 146, 153. ISBN 80-247-1284-9

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže*. Praha : Grada, 2010. str. 19, 22, 30, 32, 36, 131, 170. ISBN 978-80-247-2907-7

RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Praha: Lidové noviny, 2005. str. 35, 36, 54, 56, 59, 63. ISBN 80-7106-780-6

FIKSA, Radek. *Tetování*. Žďár nad Sázavou : Sowulo press, 2005. str. 16,24,34,35,46-55.

FIKSA, Radek. *Piercing*. Žďár nad Sázavou : Sowulo press, 2005. str. 10, 23, 28, 35.

hsvos.cz (online). (citace 3. 2. 2012). Hotelová škola Poděbrady, pravidla oblékání. Přístup z internetu:<<http://www.hsvos.cz/pravidla-oblekani.html>>.

zdravka.cz (online). (citace 3. 2. 2012). Soukromá střední zdravotnická škola Mělník, školní řád. Přístup z internetu:< <http://www.zdravka.cz/skrad1.htm>>.

pure-art.cz (online). c2010 (citace 3. 2. 2012). Server o umění. Přístup z internetu:<
<http://pure-art.cz/post/potetovana-zdravotni-sestra-problem/>>.

SEVER, Marie Joy. *harrisinteractive.com* (online). (citace 4. 2. 2012). Server o
výzkumu veřejného mínění. Přístup z internetu:<
<http://www.harrisinteractive.com/vault/Harris-Interactive-Poll-Research-A-Third-of-Americans-With-Tattoos-Say-They-Make-Them-Feel-More-Sexy-2003-10.pdf>>. ISSN
0895-7983

NOVOTNÝ, Pavel. *idnes.cz* (online). c1999-2012 (citace 28. 1. 2012). Informační
server. Přístup z internetu:< http://finance.idnes.cz/mate-tetovani-pri-pracovnim-pohovoru-se-jim-radeji-nechlubte-pti-podnikani.aspx?c=A110816_1635635_podnikani_zuk>.

VII. Přílohy

Příloha č. 1: dotazník

Dotazník o zdobení těla

Studenti, nepochybně jste se již někdy setkali s osobou, která má tetování nebo piercing, případně jste sami ozdobení. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, protože bych ráda znala Váš názor a zkušenosti se zdobením těla. Dotazník je anonymní. Informace použiji pouze pro zpracování své bakalářské práce.

pohlaví: žena muž (hodící se vždy zakroužkuj)
ročník: _____ **věk:** _____

1. Co si představuješ pod pojmem **zdobené tělo**?
Vypiš:

2. Myslíš si, že mít tetování nebo piercing je „IN“? (vyber jednu odpověď a zakroužkuj ji)

Proč (vysvětli svůj názor):   a) určitě ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) určitě ne

3. Líbí se Ti tetování?   **ano**   **ne**
Proč:

4. Líbí se Ti piercing?   **ano**   **ne**
Proč:

5. Proč se podle Tebe lidé nechávají tetovat nebo si udělat piercing?
Napiš tři hlavní důvody:

6. Jak důležité je pro Tebe líbit se ostatním? (vyber jednu možnost a zakroužkuj ji)

a) velmi důležité   b) docela důležité   c) nepříliš důležité   d) zcela nedůležité

7. Jsi rád/ráda ve středu pozornosti? (vyber jednu možnost a zakroužkuj ji)

a) určitě ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) určitě ne

8. Má někdo ve Tvém okolí tetování, piercing nebo jinou formu zdobení těla?   **ano**   **ne**

Pokud ano, kdo a co má (např. sestra, bratr, rodič, kamarád, spolužák apod.):

9. Máš sám/sama tetování nebo piercing?   **ano**   **ne**

Pokud ano, hodící se zakroužkuj:

tetování   **piercing**
jiná forma zdobení těla, jaká:

Pokud máš piercing/tetování/jiné, co Tě k tomu vedlo:

10. Přemýšlíš o tom, že by ses nechal/nechala tetovat nebo si udělat piercing?   **ano**   **ne**

Proč (vysvětli svou odpověď):

11. Pokud bys měl/měla tetování nebo piercing, jak by na to podle Tebe reagovalo tvé okolí, co by si o tom mysleli? (u všech vypiš)

Spolužáci:

Kamarádi:

Rodiče:

Učitelé:

12. Setkal /setkala ses někdy s negativní reakcí na tetování nebo piercing (nezáleží, jestli někdo reagoval na Tebe nebo na někoho jiného)?   **ano**   **ne**

Pokud ano, kdo negativně reagoval a v jakém smyslu:

13. Znáš zdravotní rizika tetování nebo piercingu?   **ano**   **ne**

Pokud ano, jaká:

Zdroj: vlastní